



LIETUVOS
POLITINIŲ
KALINIŲ IR
TREMINIŲ SĄJUNGOS
SAVAITRAŠTIS

TREMINIUS

2002 m. rugpjūčio 22 d. Nr. 34 (512) Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

Edmundas SIMANAITIS

Juodojo kaspino dienos 63-iosios metinės

1939 m. rugpjūčio 23 d. 13 val. asmeninis Adolfo Hitlerio lėktuvas atskraidino į Maskvą Didžiojo Reicho užsienio reikalų ministrą J. Ribentropą. Tą pačią dieną prie derybų stalo susėdo atvykęs su Vokietijos pasiuntiniu Maskvoje F. Šulenburgu iš vienos pusės ir Sovietų sąjungos diplomatijos šefas V. Molotovas su savo pavaduotoju V. Potiomkinu - iš kitos. Po keturių valandų derybų padaryta pertrauka. 22 val. derybos pratęstos jau dalyvaujant Stalinui. Šešetas sąmokslininkų galutinai naujaip sukaipė Rytų Europos žemėlapi. A. Hitleris, šeštasis užakinis derybų dalyvis, likus valandai iki pusiaunakčio, atsiuntė J. Ribentropui dviejų žodžių telegramą Nr. 204: "Taip, sutinku."

Pirmą valandą nakties buvo pasirašytas juodą šlovę pelnęs Molotovo-Ribentropo paktas, kurio papildomas

slaptasis protokolas bylojo: "Teritorinio ir politinio persitvarkymo atveju Baltijos valstybėms priklausančioje srityje Vokietijos ir Sovietų sąjungos įtakos sferų ribą sudarys šiaurinė Lietuvos siena". Taigi Lietuva atiduodama Vokietijai, o Suomija, Estija, Latvija ir Besarabija - Sovietų sąjungos priklausomybėn. Lenkija dalijama pusiau Pisos, Narevo, Vyslos ir Sano upių riba.

Lietuvių, kaip ir kitų tautų, likimas buvo nulemtas be jų žinios ir valios. Demagogijos šydas prastai slėpė nuskalstamo suokalbčio tikslus, priemones ir abipusį suokalbinių nepasitikėjimą. Stalinas netikėtai nustebino vokiečių delegaciją paskelbdamas tostą už fiurerį: "Aš žinau, kaip vokiečių tauta myli savo vadą, todėl noriu išgerti į jo sveikatą." Vėliau N. Cruščiovas, tapęs Sovietų sąjungos vadovu,

(keliamą į 3 psl.)

Dr. Povilas JAKUČIONIS

Posūkis į visuomeninių santykių resovietizaciją

Socialdemokratų ir socialliberalų koalicinė Vyriausybė atšventė savo darbo metines. Seimas baigė pavasario sesiją. Žiniasklaida, politologai, politinių partijų lyderiai Vyriausybės ir Seimo darbą vertino nevienareikšmiai. Nors visi pabrėžė neabejotiną ūkio augimą, ne visi tą augimą laikė šios Vyriausybės arba šios Seimo kadencijos nuopelnu. Gyrė už eurointegracijos politikos tęstinumą, tačiau kartu pažymėjo kairuoliškus nukrypimus nuo rinkos ekonomikos taisyklių. Pavojinga yra tai, kad visuomenė vėl pradeda pratinti prie pasyvaus gyvenimo būdo, nesiimti asmeninės iniciatyvos ir atsakomybės galvojant, kad visus reikalus sutvarkys valdanti "gera" partija ir jos paskirti val-

dininkai. Tai jau ne kas kita kaip tik visuomeninių santykių rezovietizacija. Nespėjome iš sovietinio liūno išbristi ir vėl atgal!

Mums, Laisvės kovų dalyviams, partizanams, tremtiniams, rūpi visos gyvenimo sritys, bet labiausiai - valstybės saugumas, teisingumas, tautos kultūra ir nuo amžių puoselėjamos moralinės vertybės, kurios yra visuomenės gerovės pagrindas. Turbūt nesuklysiu sakydamas, kad svarbiausia šiandienos problema yra teisingumas. Dėl neteisybės kenčia visi visuomenės sluoksniai. Esame ypač jautrūs netiesai, nes žiauri okupantų neteisybė labiausiai sutrypė mūsų gyvenimus, atėmė sveikatą, tėviškę, tėvynę, o daugeliui - ir gyvybę.

(keliamą į 3 psl.)



1989 m. Baltijos kelias

A. BITVINSKO nuotr.

Minėkime Juodojo kaspino dieną

Šiomet sukanka 63 metai nuo SSRS ir Vokietijos sutarties, vadinamos Molotovo-Ribentropo paktu, ir jos slaptųjų protokolų pasirašymo, nulėmusių Lietuvos, Latvijos ir Estijos likimą. Šiomet sukanka 15 metų nuo pirmojo Lietuvos laisvės lygos organizuoto mitingo prie Adomo Mickevičiaus paminklo, pamerkusio minimą sutartį ir jos slaptuosius protokolus.

Rugpjūčio 23-iają, pavadintą Juodojo kaspino diena, kviečiame minėti prisimenant tautos kančias, ant laisvės aukuro sudėtas aukas, iš-

reiškiant ištikimybę Laisvės ir Nepriklausomybės siekiams ateityje.

Kelkime Trispalvę su juodu kaspinu, skelbkime tautai ir pasauliui, kad užmaršties valktis nepajėgia užgožti tragiškos praeities, kad budėsi-me Laisvės ir Nepriklausomybės sargyboje.

Minėkime atmintiną datą kaimuose ir bažnytkaimiuose, miesteliuose ir miestuose. O Lietuvos sostinėje atei-kime į minėjimą prie Adomo Mickevičiaus paminklo rugpjūčio 23 d. 16 val.

Lietuvos Sąjūdžio taryba

Ingrida VĖGELYTĖ

Žinios iš Seimo

Konservatoriai dėl energetikos nepriklausomybės netekties kaltina premjerą

Šią savaitę Lietuvos politikos pasaulį sudrebino tikra sensacija: "Williams" rusų kompanijai "Jukos" slapta pardavė 1999 metais įsigytą 26,85 proc. "Mažeikių naftos" akcijų paketą. Rusijos bendrovė pagal susitarimą taip pat iš "Williams" perima naftos koncerno valdymo teises, Lietuvos suteiktas JAV kompanijai pagal 1999 metais pasirašytą sutartį.

Lietuva planavo kitaip. Ji tikėjosi išlaikyti savo rankose didesnę akcijų dalį. Koncerno valdymo teises ir dalį akcijų atiduoti amerikiečiams, o kitą tokią pačią akcijų paketo dalį atiduoti naftos tiekėjams iš Rytų. Taip būtų išlaikyta pusiausvyra. Deja, atrodo, Lietuvai, kaip ir

daliai kitų posovietinių Europos valstybių, nepavyko išlaviruoti. Rusai į Lietuvą atėjo aplinkkeliais.

Po šio slapto "Williams" ir "Jukos" sandėrio, sudaryto praėjusią savaitę Niu Jorke, Lietuvos energetikos ūkis netenka nepriklausomybės. Žurnalistams konservatoriaus A. Kubiliaus paklausus, ką tai reiškia Lietuvai, šis atsakė retoriniu klausimu: "O kas yra Lietuvos nepriklausomybė? Ką reikia prarasti, kad valstybė taptų nepriklausoma?"

Pirmasis apie šį klastingą sandorį rugpjūčio 20 d. Lietuvai paskelbė Prezidentas Valdas Adamkus. Jis sunerimęs ir pasipiktinęs teigė, kad padėtis dramatiška ir dar reikia įsitikinti šios sutarties teisėtumu. Taip pat buvo paskelbta, kad kai kurie politikai žinojo apie "Williams" ir "Jukos" sandorį ir nepranešė Prezidentui.

(keliamą į 2 psl.)

Aktualijos

■ Prezidentas Valdas Adamkus po įvykusių konsultacijų su Lietuvos politikais ir JAV ambasadoriumi konstatavo, jog Lietuvos naftos ūkio padėtis yra kur kas dramatiškesnė, negu atrodė šįryt.

■ Kauno mieste M.K. Čiurlionio tiltą buvo planuota pradėti eksploatuoti rugpjūčio 1 d., tačiau dėl statybos metu atsiradusių objektyvių priežasčių šis terminas buvo nukeltas. Buvo pažadėta iki rudens iškeldinti gyventojus ir juos aprūpinti gyvenamuoju plotu, tačiau iki šiol sprendimas dėl butų pirkimo nepriimtas. Komunalinio skyriaus vedėjas V. Abramavičius teigė, jog neišsprendus šios problemos tilto statyba gali nepagrįstai užsitęsti.

■ Latvijos prezidentė Vaira Vykė-Freiberga leido suprasti, jog sprendžiant klausimą, ar išduoti Rusijos Valstybės Dūmos vicepirmininkui Vladimirui Žirinovskiui įvažiavimo į Latviją vizą, ji nesikiš.

■ Irako ambasadą Berlyne antradienį užėmė Irako opozicionierių grupuotė. Tuo pat metu policija patvirtino pranešimus apie incidentą Irako diplomatinėje atstovybėje.

■ Farmaekonomikos klausimai bus aptarinėjami rugsėjo pradžioje Rygoje vykstančiame Baltijos šalių sveikatos apsaugos ministrų susitikime. Įsivyroja nuomonė, jog vaistai į valstybės kompensuojamųjų sąrašus turėtų būti įtraukiami atsižvelgiant ne tik į jų medicinines savybes, bet ir į tai, kiek ligonis ar valstybė už vaisto efektyvumą ar saugumą turi primokėti.

■ Krokovoje popiežiaus laikomose šv. Mišiose dalyvaavo du milijonai tikinčiųjų. Lenkai su džiaugsmu pasitiko devintąjį kartą tėvynėn sugrįžusį popiežių Joną Paulių II, tačiau ne vienas pagalvojo, kad popiežius lankosi paskutinį kartą.

■ Šiomet sukanka 15 metų, kai Vilniuje prie A. Mickevičiaus paminklo rinkosi žmonės į mitingą. Pirmą kartą po 47 metų buvo atvirai ir nuširdžiai išreikštas prispaustųjų skausmas ir skriauda. Įžanginį žodį tąkart pasakė N. Sadūnaitė.



Žinios iš Seimo

(atkelta iš 1 psl.)

Jau kitą dieną paaiškėjo, kad vienas iš tų politikų buvo premjeras Algirdas Brazauskas. Pasak A.Kubiliaus, premjeras nuo kadencijos pradžios pasisakydavo prieš "Williams". Tokia buvo ir jo politika. Tad nenuostabu, kad rugpjūčio 21 d. spaudos konferencijoje A.Kubilius dėl Lietuvos iškilusios grėsmės kaltino premjerą ir ragino stabdyti viso energetikos ūkio reorganizavimą ir privatizavimą.

"Pradedama aiškėti bendras vaizdas, kaip persitvarkys Lietuvos energetika valdant Brazausko Vyriausybei. Lietuvos energetikos įmonės viena po kitos atiteks Rusijos kapitalui. Šiandien – "Mažeikių nafta", rytoj "Lietuvos dujos", kuriose "Gazprom" šalia jam žadamų 34 proc. jau yra supirkęs 6 (iš 8), poryt "Gazprom" nusipirks Kauno elektrinę. Po to nenustebčiau, jei RAO ES nusipirks Lietuvos energijos skirstomuosius tinklus. Taip nuosekliai įgyvendinama pernai paskelbta Rusijos energetinės diplomatijos doktrina. Tam buvo reikalingas Brazausko atėjimas į valdžią. Manau, kad yra dėl ko susirūpinti ir peržiūrėti visą Lietuvos energetikos strategiją. Kyla klausimas, ar nereikėtų sustabdyti visų dabar planuojamų energetikos pertvarkos ir privatizavimo projektų", – sakė A.Kubilius.

Smūgis konservatoriams

"Williams" išėjimas iš Lietuvos – ne tik sunkus išbandymas Lietuvai, bet ir stiprus smūgis visai dešiniųjų politikai. Pirmieji konservatoriai ėmė viešaiulti. irgi dešinieji – krikščionys demokratai. Matyt, bijodami būti apkaltinti konservatorių sąjungininkais. Juk 1999 m. Seimą valdė konservatorių ir krikdemų dauguma. P.Gražulis pareiškė, kad su "Williams" privalo atsistatydinti ir konservatoriai. Deja, paaiškėjo, kad pagrindiniai sprendimai, dabar suteikiantys Mažeikių koncerno valdymo teises rusams, buvo padaryti socdemų ir socialliberalų valdomo Seimo bei A.Brazausko Vyriausybės.

"Galiu suprasti, kad "Williams" patirdama didelių finansinių problemų namie traukiasi iš Lietuvos. Nuo bankrotų neapsaugotas niekas.

Dalijo degtukus ir druską

Liberalų demokratų partijos vadas ir kandidatas į prezidentus ekspremjeras R.Paksas, atrodo, pinigų stygiumi skūstis tikrai negali. Jis jau pradėjo savo kelionę po Lietuvą, truksiančią net pusantro mėnesio. Tam reikalui išnuomotas sraigtasparnis, kurio salonas papuoštas visų Lietuvos prezidentų nuotraukomis, taip pat ir buvusio Prancūzijos prezidento Šarlio de Golio, legendinio Didžiosios Britanijos premjero Vinstono Čerčilio portretais. Taigi "liberaldemokratas" taikosi ne tik į Lietuvą, bet ir į viso pasaulio lyderius.

Niekas negalėjo 1999 metų pabaigoje numatyti, kad 2002 metais bankrutuos tokie Amerikos verslo gigantai, kaip Enron, WorldCom, ir kad "Williams" taip pat iškilis bankroto pavojus. Apsaugai nuo tokių situacijų 1999 metų sutartyje buvo numatyta, kad "Williams" nutarus pasitraukti iš Lietuvos Vyriausybė turės pirmumo teisę išpirkti akcijas ir įmonės valdymo teise galėtų būti perleidžiama tik euroatlantinės integracijos kriterijus atitinkančio kapitalo įmonėms. Tokiu būdu Lietuvos interesai būtų buvę apginti. Tačiau negaliu suprasti ir pateisinti to, kad "Williams" nuo gegužės mėnesio slėpė savo sprendimą trauktis iš Lietuvos ir derybas dėl "Jukos" investicijų vedė jau žinodami, kad trauksis iš Lietuvos. Arba kai kurie šiandieninės valdančiosios koalicijos politikai slepia tai, kad jie vienu ar kitu būdu buvo informuoti ir todėl šių metų sutartys tarp "Williams", "Jukos" ir Vyriausybės buvo atitinkamai parengtos.

Dabar pradeda aiškėti, kad šiais metais pasirašytos sutartys neapsaugo Lietuvos strateginių interesų. Visų pirma sumažėjo galimybės sugrąžinti visą "Williams" valdomą akcijų paketą ir Vyriausybė gali tik pretenduoti pirmumo teise išpirkti pusę tokio paketo. Bet tai dar ne didžiausia problema. Žymiai didesnė problema yra tai, kad šių metų sutartyse buvo pakeista principinė nuostata ir atsisakyta reikalavimo taikyti euroatlantinės kilmės reikalavimus įmonės valdytojui, todėl "Jukos" įgyja ne tik teisę į akcijų paketą, bet ir įmonės valdymą. Dar sykį kartoju, tai daroma ne pagal 1999 metų sutartį, o pagal šiais metais pakoreguotas. Apie tokias korekcijas Seimas nebuvo informuotas. Pagal 1999 metų sutartį, "Jukos" valdymo teisės nebūtų galėjusios perimti. Kodėl A.Brazausko Vyriausybė sutiko šiais metais su tokiomis sutarčių pataisomis, lieka neatsakyta. Galiu tik pasakyti, kad konservatorių Vyriausybė su tokiomis pataisomis nebūtų sutikusi. Būtų gerai, kad Brazausko Vyriausybė neišsisukinėdama tai paaiškintų", – sakė A.Kubilius.

Konservatorius aiškino, kad 1999 metų pabaigoje sutartis su "Williams" pasirašyta sudėtingomis aplinkybėmis. A.Kubilius sakė

abejojęs, ar sutarties buvo galima nepasirašyti. Mat "Mažeikių naftos" finansinė būklė buvo ypač sudėtinga, Lietuvą smaugė milžiniškos skolos už Būtingės terminalą. Nepasirašius sutarties su amerikiečiais, būtų padidėjęs politinis nestabilumas, o valstybės finansinė būklė būtų tapusi dar labiau komplikauta. Sutartimi taip pat siekta įtvirtinti Lietuvos energetikos komplekso nepriklausomumą, užtikrinant Rytų ir Vakarų interesų ir kapitalo balansą. Kitų variantų, išskyrus "Williams", kurie spręstų minėtas problemas, tuo metu nebuvo. Alternatyva buvo tik "Lukoil".

"Sutartį pasirašėme suprasdami, kad ant pečių užsikrauname didelę politinę atsakomybę ir aukojame didelę dalį politinio kapitalo. Tačiau mums svarbiausi buvo ne partijos interesai", – sakė A.Kubilius.

"Jei būčiau Brazausko vietoj"

Trečiadienį konservatoriai siūlė savo tolimesnių veiksmų planą. A.Kubilius teigė, kad būdamas Brazausko vietoje spręstų dvi problemas: Lietuvos energetikos nepriklausomybės ir Vyriausybės valdymo akcijų ateities klausimus.

"Svarbiausia problema su "Jukos" dominavimu "Mažeikių naftoje" yra ne tai, kad "Jukos" yra bloga kompanija ar kad ji blogai valdys įmonę. Didžiausia problema tai, kad tokiu būdu yra pažeidžiamas Lietuvos svarbiausias interesas: energetikos nepriklausomumas ir Vakarų bei Rytų balanso išlaikymas. Tai ne "Williams" ir ne "Jukos" problema ir rūpestis, tai Lietuvos rūpestis. Būtų gaila, jeigu pasirodytų, kad Lietuva, šiandieninė jos Vyriausybė nesugeba jos spręsti. Neįsivaizduoju, kad Lenkija, Čekija ar Vengrija parduotų savo vienintelę naftos perdirbimo įmonę Rusijos naftininkams. Todėl būdamas premjeru visų pirma paskelbčiau, kad Lietuva yra pasirengusi "Williams" akcijas išpirkti. Tuo būdu Lietuva savo rankose išlaikytų valdantį akcijų paketą. Kitu atveju, turėdama tik 40 proc. akcijų be valdymo teisės, beliks tik dovanoti jas "Jukos".

Toliau turėdama daugiau kaip 50 proc. akcijų valstybė turėtų ieškoti Vakarų partnerio, kuriam šias akcijas parduotų tikintis, kad "Jukos" ir Vakarų partneris susitars ir dėl įmonės valdymo", – sakė A.Kubilius.

Utenoje, kur susirinkę žiopliai jau laukė tikėdamiesi dovanų iš naujojo geradarijo ir gelbėtojo. Jie buvo gerokai nuvilti, nes tikėjosi per tokius karščius gauti bent jau kelias statines alaus. Tačiau ši kartą gelbėtoją lydintys artimiausi bendražygiai D.Kutraitė-Giedraitienė, D.A.Barakauskas ir H.Žukauskas dalijo žmonėms degtukų dėžutes ir mažus druskos pakelius... Ne kažin kas, bet malonu...

R.Pakso "oro desantas" ketina aplankyti visas Lietuvos apskritis. Kokias dar atrakcijas surengs lakūnas, sunku pasakyti.

J.B.

Laiko pulsas

■ Vidurio ir Vakarų Europą toliau niokoja potvynio banga. Jau žuvo per 90 žmonių. Dešimtys paskelbti dingusiais be žinios. Nuostoliai dar tik skaičiuojami, bet jau dabar aišku, kad jie sieks dešimtis milijardų eurų. Gamtos stichija koreguoja vyriausybių planus. Štai Čekija atsisakė ketinimų perginkluoti savo oro pajėgas, kad atitiktų NATO standartus. Nauji naikintuvai būtų kainavę 2 mlrd. dolerių. Vokietijos kancleris G.Šrioderis pareiškė, kad nukentėjusiems nuo potvynio skirs tiek pinigų, kiek reikės, nepaisant to, kad tai labai padidins biudžeto deficitą. Rytų Vokietija praktiškai vėl bus iš naujo atstatoma. Milžiniškos lėšos, kurių pareikalaus potvynių padarinių likvidavimas, gali gerokai pakoreguoti ES plėtros planus. Ne veltui vis pasigirsta prognozių, kad valstybės kandidatės, nors ir baigusios derybas dėl narystės, Europos Sąjungos narėmis taps ne anksčiau kaip 2007 metais. Tiesa, dėl plėtros tempų sulėtėjimo kaltę bandoma suversti Airijai, kur spalio mėnesį vyks jau antras referendumas dėl pritarimo Nicos sutarčiai. Jei ir šį kartą airiai pasakys "ne" Europos plėtrai, ES teks gerokai pasukti galvą, kaip išvengti teisinės kolizijos: mat ES plėtra galima tik tada, kai išplėstos ES nuostatos ratifikuojamos visų 15 dabartinių ES valstybių.

■ Toliau blogėja Europos Sąjungos ir JAV santykiai. Briuselis pareikalavo, kad šalys kandidatės pakeistų dvišales investicijų sutartis su JAV kaip nesuderinamas su naryste Europos Sąjungoje. Vašingtonas tam prieštarauja teigdamas, kad dvišalių investicijų sutartys yra gyvybiškai svarbios JAV verslininkams investuojant į Rytų ir Vidurio Europos šalis. Savo ruožtu JAV nares kandidates spaudžia pasirašyti dvišales sutartis dėl amerikiečių neišdavimo Tarptautiniam baudžiamajam teismui (TBT). Europos Komisijos prezidentas R.Rodis pasmerkė Rumuniją, kuri jau pasirašė Vašingtono reikalaujamą sutartį dėl amerikiečių neišdavimo TBT. Šalys kandidatės išpėtos, kad norėdamos patekti į ES jos turi laikytis vieningos pozicijos šiuo klausimu. Kai kurie apžvalgininkai tai spėjo įvertinti kaip narystės pasirinkimą tarp NATO ir Europos Sąjungos. Lietuvos diplomatams teks sudėtingas uždavinys – siekti nepakenkti santykiams nei su JAV, nei su ES.

■ "Gazprom" pripažintas tinkamu įsigyti 34 proc. "Lietuvos dujų" akcijų. Tai paaiškėjo išnagrinėjus patikslintą paraišką. "Gazprom" taip pat siekia įsigyti Kauno šiluminę elektrinę. Rusijos kapitalas ir toliau tvirtina savo pozicijas Lietuvoje perimdama į savo rankas naftos ir dujų verslą. Rusija niekada nepaisė priemonių siekdama įgyvendinti savo tikslus. Jau dabar Rusijos prezidento specialusis įgaliojtinis Kaliningrado sričiai D.Rogozinas grasina Lietuvai "kitomis priemonėmis", jei nebus atsižvelgta į Rusijos bevizio režimo reikalavimą. Tai aiški užuomina į energetinį sektorių. Vakarų šalių ekonomistai išpėja Lietuvą dėl gresiančio pavojaus, jei Rusijai bus sudarytos sąlygos tapti monopolistu Lietuvos energetikos rinkoje. Kaip rinkoje elgiasi monopolistas, Lietuvos žmonės patyrė privatizavus "Lietuvos telekomą".

Juozas KUNDROTAS



Posūkis į visuomeninių santykių resovietizaciją

(atkelta iš 1 psl.)

Lietuvos teisingumo sistema per ilgai serga. Nors buvo kuriamos koncepcijos, praėjo keletas reformų etapų, tačiau rezultatų nėra (kaip iš Krylovo pasakėčios apie muzikantus). Turbūt liko nepadaryta svarbiausia – neišugdytas nepriklausomas sąžiningas teisininkas, vertas garbingo teiséjo vardo. Įsigali klanų sistema.

Teismai išteisina buvusius stribus, išdavikus, KGB smogikus, omonininkus vis “nerasdami” nusikaltimo sudėties. Ne veltui Temidė vaizduojama su užrištomis akimis. Kas jai tas akis užrišo? Pinigai ar bambagyslė – giminytės, svainytės ryšiai su anksčiau valstybei ir jos gyventojams nusikaltusiais asmenimis? Tikėtina, kad teismų atsakomybę visuomenei padėtų spręsti įsteigta Prisiekiųjų teismo institucija, sėkmingai veikianti daugelyje demokratinių pasaulio šalių.

Dabartinė Seimo dauguma jau du kartus bandė įstatymu, o tai reiškia – nepriklausomos Lietuvos Respublikos vardu, antrą kartą iš tremtinių atimti jų tėviškes, jų tėvų namus. Pirmą kartą namus ir visą turtą sovietiniai okupantai atėmė išstremdami žmones į Sibirą. Abu kartus tuos pasibaisėtinus įstatymus vetavo LR Prezidentas. Sakau – pasibaisėtinus įstatymus moralės požiūriu, nes tremtiniui jo tėviškė yra labiau dvasinė vertybė, o ne vien materialus turtas. Tėviškė mūsų mintyse asocijuojasi su Tėvynės sąjoka. Tremtyje, lageriuose svajodami apie Tėvynę širdyse ir mintyse turėjome tėviškės, tėvų namų vaizdą.

Nepaisant to, kad jau 10 metų Lietuvoje privačią nuosavybę gina Konstitucija ir jau antrus metus įsigaliojęs vakarietiškos teisės pagrindais sudarytas Civilinis kodeksas, tremtinių butų ir namų antrosios konfiskacijos įstatymo projektą socdemai parengė remdamiesi sovietine “teise” atimti ir padalyti, arba, kaip jie patys vadina, – socialiniu teisingumu.

Abu įstatymo projektai Seimo komitetuose buvo svarstomi beveik metus. Tačiau niekas nepasirūpino paskaičiuoti, kiek gražintinų namų ir butų yra, kokia jų būklė. Kiek tuose namuose gyvena nuomininkų ir kiek yra savininkų (pretendentų). Kas, kodėl ir už ką priregistravo kiekviename bute po dešimtį šeimų. Kas, kodėl ir už ką leido gražintinų namų savininkams privatizuoti komunalinius butus. Juk įstatymas ir viena, ir antra draudė. Galų gale, niekas skaičiavimais įtikinamai nepagrindė racionalių problemos sprendimo būdų. Ši teisinė avantiūra valstybės biudžetui (o tai reiškia – visiems mokesčių mokėtojams) gali kainuoti nuo 0,5 iki 1,2 mlrd. litų.

Pagrindinė nuostata, į kurią remiasi visa įstatymo sandara, – kad gražintini būstai, kuriuose gyvena nuomininkai, yra paimami “visuomenės reikmėms”, – prieštarauja Konstitu-

cijai, nes nedidelis nuomininkų grupės poreikis nelaikytinas visuomenės reikme. Tą Konstitucinis Teismas jau yra konstatavęs. Dauguma nuomininkų gyvena susidėvėjusiuose avariniuose namuose ir neišgali jų remontuoti. Jie norėtų iš valstybės gauti naujus butus. Tik nedidelė nuomininkų grupė, gyvenanti miestų centruose esančiuose gražintinuose geruose namuose, užsispyrę juose pasilikti, juos privatizuoti ir galbūt pelningai parduoti tuoj pat, nors savininkams valstybė atlyginti žada tik po dešimties metų. Civilinis kodeksas reikalauja, kad už visuomenės reikmėms paimamą turtą būtų savininkui iš anksto atlyginama. Valstybė teisingam atsilyginimui neturi pinigų. Bet... Seimo dauguma priima politinį sprendimą. Tokia socialistinė teisybė!

Jei valstybė nepajėgi vykdyti priimtų įsipareigojimų (taip tvirtina premjeras), protingiausia būtų išlikusių turtą gražinti natūra, o ne dar labiau didinti tuos įsipareigojimus, siekiant vienos partijos politinių tikslų. Nekilnojamojo turto gražinimas natūra žymiai sušvelnintų problemą.

Yra kitas teisingiausias valstybės įsipareigojimų padengimo šaltinis. Tai okupacijų padarytos žalos atlyginimas. Juk tikrasis ir vienintelis kaltininkas yra okupantai. Visi dabartiniai valstybės įsipareigojimai piliečiams yra okupacijos pasekmė. Ir atimtas bei sunaikintas turtas, ir į SSRS išgabenti rubliniai indėliai, ir nukentėjusiųjų asmenų pensijos, ir kompensacijos už žuvusiuosius ir sužalotus, ir... sąrašą galima tęsti. Tie įsipareigojimai dabar siekia 5 mlrd. litų. Okupacijos žala vienais skaičiavimais siekė 273 mlrd. USD, kitais – 80 mlrd. litų. Ir vienu, ir kitu atveju žalos sumos yra įspūdingos.

Neteisinga, kai okupuotos šalies gyventojai vieni kitiems (mokesčių forma) turi mokėti kompensacijas, nukentėjusiųjų pensijas, tiekti kitokią paramą už žalą, kurią padarė okupantai. Labai keista, kai atsiranda Seimo narių, tų okupantų advokatų, kurie siūlo atšaukti okupacijų žalos atlyginimo įstatymą. Argi Rusija ar Vokietija yra didesnės vargšės už Lietuvą?

Vokietija vienu ar kitu būdu bandė ir bando tą žalą atlyginti. Rusija žalos nenori pripažinti, įvairiausiais būdais išsisukinėja, nenori pripažinti civilizuoto pasaulio taisyklių. Nors noriai prisiėmė sužlugusios SSRS teises ir pareigas. Žalos pripažinimas ir atlyginimas padėtų atstatyti teisingumą, pasitikėjimą, draugiškus santykius. Įveiktų rusofobiją. O tai būtų daug daugiau, nei kainuoja pati žala. Rusija turėtų sugražinti iš Lietuvos išvežtas kultūros vertybes, KGB agentų bylas ir lagerių kalinių bylas, išduoti genocido ir karo nusikaltėlius. Pripažinti okupacijų padarytą žalą ir tartis dėl jos atlyginimo būdų

ir terminų. Užuoat stačius kliūtis Lietuvos kelyje į NATO ir Europos Sąjungą.

Geroką kompensacijų dalį už negražintą žemę galima būtų sumokėti perduodant ir išnuomojant valstybinio fondo žemę. Bet ji labai pigi. Seimas įstatymais riboja žemės rinką, tuo ją dar labiau pigina. Tos laisvos žemės yra arti milijono hektarų!

Kitas didelis resovietizacijos žingsnis yra populiariai vadinamos valstybinės nukentėjusiųjų asmenų pensijos buvusiems stribams. Jos valstybės biudžetui papildomai kainuotų 4 mln. litų per metus. Šioje šviesoje keistai atrodo Seimo socialinių reikalų ir darbo komiteto siūlymas taupymo tikslais atsisakyti našlių pensijų. Žinoma, pirmiausia valstybinių. Jeigu sugretintume dar ir “vargšelių” teisėjų valstybines pensijas, tai būtų visai linksma ir socialinė teisybė triumfuotų.

Socdemų iniciuotą stribų pensijų įstatymą šių metų pavasarį Seimas atmetė ne tik opozicijos, bet ir social-liberalų frakcijos balsais. Bet nelaukta jiems pasitarnavo Konstitucinis Teismas – jis panaikino 2000 m. įstatymą, kuriame buvo represinių struktūrų pareigybių sąrašai. Dėl formalios priežasties panaikino įstatymo esmę. Gaila, kad Konstitucinis Teismas kartais priima formalius ir pusinius sprendimus, lyg nenorėdamas pyktis su valdančiąja dauguma. Dėl to dabar kilo teisinė kolizija. Asmenys, dirbę ir kovoję prieš nepriklausomą Lietuvos valstybę, lyg ir gali gauti valstybines nukentėjusiųjų pensijas. Absurdo teatras! Valstybinės politikos lygmeniu sulyginamas kolaborantas su Laisvės kovų dalyviu, genocido vykdytojas ir jo auka.

Argumentas, kad valstybines pensijas gaus Antrojo pasaulinio karo dalyviai, yra niekinis, nes visi karo veteranai tas pensijas gauna, išskyrus po karo dirbusius represinėse okupanto struktūrose. Tokių buvo tik kas dešimtas karo dalyvis.

Teisingai pabrėžia LGRT centro vadovė savo pareiškime, kad jai SSKP organizacijų vadovai nieko bloga Lietuvai nedarė, tai Lietuva lyg ir nebuvo okupuota. Išėitų, kad stribai patys savo iniciatyva trėmė žmones, atiminėjo turtą, žudė partizanus ir išniekino jų kūnus miestelių gatvėse, organizavo kolchozus, griovė Lietuvos ūkį. Ne veltui juk Komunistų partija Lietuvoje yra uždrausta.

Baigiant galima būtų paminėti dar keletą ryškesnių resovietizacijos žingsnių. Pirmiausia tai, kad įteisinta Gegužės 1-oji ir Kovo 8-oji. Laisvės diena iš rugsėjo 1-osios perkelta į rugpjūčio 31-ąją, kai iki pat vidurnakčio Rusijos kariuomenės tankai dar buvo Lietuvoje. Pradėta griauti vos beatsirandanti pilietinė visuomenė, nenorintiems tapti Lietuvos piliečiais asmenims suteikta teisė rinkti ir būti išrinktiems į savivaldybių tarybas. Pažemintas Valstybės vėliavos statusas.

Juodąjį resovietizacijos ir neteisingumo sąrašą būtų galima tęsti suminint nukrypimus nuo rinkos ekonomikos dėsnių, tačiau tai jau galėtų būti kito straipsnio tema.

Juodojo kaspino dienos 63-iosios metinės

(atkelta iš 1 psl.)

pasakojo, kad Stalinas puikavosi kartodamas: “Apmoviau Hitlerį, apmroviau Hitlerį.”

Hitleris savo ruožtu apie M-R paktą taip atsiliepė: “Sutartys galioja tol, kol jos naudingos mūsų tikslams... Beje, ir Rusija laikysis sutarčių tol, kol jai tas naudinga.”

Idomu tai, kad pakto pasirašymo dieną Vokietijos ambasados patarėjas Lietuvos diplomatu L. Natkevičiui prasitarė, kad artėja konfliktas su Lenkija ir todėl Lietuva turi galimybę atsiimti lenkų užgrobtą Vilniaus kraštą ir sostinę Vilnių. Trijų didžiųjų kaimynių valstybių politika Lietuvos atžvilgiu iš esmės nebuvo draugiška, o tuo metu – atvirai agresyvi. Bet Lietuvos vadovai laikėsi “neutralumo politikos”, kuri jau negalėjo išgelbėti nepriklausomybės, ir vokiečių pasiūlymo nepriėmė.

Įvykių karuselė pradėjo sukintis didėjančiu greičiu. Abu didieji Europos agresoriai bendromis jėgomis su-triuškino Lenkiją ir 1939 m. rugsėjo 28 d. pasirašė SSRS ir Vokietijos “Draugystės ir sienų sutartį” su vienu konfidencialiu ir dviem slaptais protokolais.

Pirmuoju slaptu protokolu vokiečiai Lietuvą išmainė į Liublino ir dalį Varšuvos vaivadijų, sau pasilikdami Sūduvos kraštą. Vėliau – 1940 m. sausio 10 d. savitarpio pagalbos sutartimi vokiečiai Sūduvą pardavė rusams už 7,5 mln. aukso dolerių. Ši nuogų faktų tiesa sukrečia agresorių cinizmu, įžulumu, nepagarba mažoms tautoms ir žmogaus teisių pamyrimu. Tačiau ji gali praversti tiems, kurie dar vis tebesikamuoja sovietmečio nostalgija. Abu totalitariniai režimai dėsningai išsigimė, nes genocidas tapo jų politikos šerdimi. Lietuva prarado trečdalį savo gyventojų. Juodasis kaspinas apjuosė ir kitas šalis. Jos patyrė agresiją, kentė smurtą ir siekė nusimesti vergijos pančius. Ginkluotojo ir pilietinio pasipriešinimo dalyviai jaučia atsakomybę už savo valstybę ir aiškiai suvokia, kad pralaimėjimas galingsniam (ne dvasia, bet ginklais ir divizionais) nežemina kario ar rezistentų, bet suteikia jam ir tautai didvyriškumo aureolę.

Juodojo kaspino diena įtakojo ir Lietuvos valstybės politikos kryptį. Orientacija į Vakarus, kur totalitarizmo palikimo buvo atsikratyta prieš pusę amžiaus, kur laikomasi skaidrios politikos, kur vienas iš pirmųjų prioritetų yra pagarba žmogaus ir piliečio teisėms, kur grėsmės ir iššūkiai valstybių vidaus stabilumui ar nacionaliniam saugumui išviešinami nepriklausomos žiniasklaidos priemonėmis, yra patikima garantija, kad Juodojo kaspino istorija nepasikartos.



Pasaulyje

Pasaulyje

Gina čekistų budelius

Rusijos Valstybės Dūmos deputatai atvirai džiaugėsi, kad garsiojo Vyzentalio centro Jeruzalės skyriaus vadovas Efraimas Zurofas paskelbė "paskutinį ultimatumą" Baltijos šalims – Lietuvai, Latvijai ir Estijai – reikalavdamas nubausti žydšaudžius. Laikraštis "Nezavisimaja gazeta" rašo, kad Baltijos valstybėse vietiniai "fašistai" masiškai žudė žydus net ir vokiečių neverčiami. Taip pat liejamos fariziejiškos ašaros, kad Baltijos valstybių kalėjimuose kali tikrieji išvaduoti iš vokiškojo fašizmo. Naują Rusijos imperininkų įniršį sukėlė netrukus Estijos Valgos apskrities teisme prasidėsiantis NKVD budelio Vladimiro Penarto bylos nagrinėjimas. Jis kaltinamas tuo, jog daugiau kaip prieš 50 metų dalyvavo nužudant mažiausiai tris Estijos partizanus. NKVD žudiką gins Rusijos advokatas Vachtangas Fiodorovas. Mat, pagal neseniai Rusijos Valstybės Dūmos priimtą sprendimą, NKVD, KGB veteranus ir kitus kolaborantus bei žu-

dikus, kurie bus teisiami Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje, gins Maskvos advokatai. Esą šie "vargšai" neturi pinigų pasisamdyti brangiai kainuojančius vietinius advokatus. Be to, šie nusikaltėliai, nuo pat "išvadavimo" gyvenę Baltijos valstybėse, taip ir neišmoko "čiabuvių" kalbos. Aišku, išlaidas Maskvos advokatams padengs Rusijos valdžia. Nors ir Lietuvoje, ir Latvijoje ar Estijoje čekistinių budelių ir sribų tebėra daugybė, tik vienas kitas pakliūva į teisiamųjų suolą, tačiau šie teismo procesai Maskvoje išpučiami vos ne iki dangaus. Užpilamos skundais ir tarptautinės organizacijos, esą Baltijos valstybių valdžia grubiai pažeidinėja žmogaus teises, nesilaiko tarptautinių normų. Rusijos ambasados Taline atstovas pareiškė, kad NKVD žudiko Vladimiro Penarto teismas yra susidorojimas su "karo veteranu". Karo veteranu buvo paskelbtas ir kitas Estijos teismo nuteistas už žudymus pokario Estijoje NKVD agentas L.Paulovas.

Patys į klimpę ieško kaltų

Rusijos užsienio reikalų ministras Igoris Ivanovas ir gynybos ministras Sergejus Ivanovas pareiškė, jog šiuo metu pasirašyti Rusijos ir Gruzijos bendradarbiavimo ir draugystės sutartį nėra jokios prasmės. Kremlius nepaliauja kaltinti Gruziją, remiančią čečėnų "banditus". Tai aiškus ieškojimas priekabių ir beveik atviras grasinimas, kad Maskvai esą gali trūkti kantrybė ir jos armija pasirėngusi perimti Gruzijos Pankisio ir Kodorio tarpukalnių kontrolę. Tai yra įsiveržti į Gruziją. O iš ten ir iki Tbilisio netoli. Galimas įsiveržimo scenarijus paprastas, galiojantis dar nuo Sovietų sąjungos laikų: "liaudžiai prašant". Taip buvo padaryta 1968 m. okupuojant Čekoslovakiją. Pirmieji "liaudies prašymo" požymiai jau atsirado. Rusijos prezidentas V.Putinas jau paskelbė dekretą dėl kažkokio Gruzijos aviganiai Te lidzės apdovanojimo "Didvyrio ordinu" ("Ordin Mužestva"), Kremlius ištrimitavo visam pasauliui, jog tas aviganis nebijodamas čečėnų "banditų" ir rizikuodamas gyvybe pranešė Rusijos pasieniečiams apie čečėnų kovotojų planuotą įsiveržimą į Čečėniją iš Pankisio tarpukalnės. Dėl to esą buvo sunaikinta daug čečėnų "banditų". Dabar, kaip pranešama, tas paslaptin-gasis aviganis yra kažkokiame Pasmaskvės viloje ir visą parą akylai saugomas.

Maskvos nepasitenkinimą sukėlė ir dalies Gruzijos parlamentarų iniciatyva 2005 metų prezidento rinkimuose iškelti kandidatu amerikiečių generolą gruzinų kilmės Džoną Šalikašvilį, vienintelį gruziną, padariusį stebinančią karinę karjerą Jungtinė-

se Valstijose. Dž.Šalikašvilis buvo Jungtinių ginkluotųjų pajėgų štabo komiteto viršininkas. Pastaruoju metu okupacinės Rusijos armijos vadovybėje ir Kremliuje jaučiamas nervingumas dėl labai padažnėjusių čečėnų kovotojų puolimų prieš okupacinės armijos bazes ir karines vilkstines. Praėjusį pirmadienį čečėnų kovotojai numušė karinio transporto sraigtasparnį MI-26, kuriuo skrido 142 rusų kariškiai. Pranešama, kad žuvo 86 žmonės. Rusijos armijos va-



dovybė atsisakė nurodyti žuvusiųjų skaičių, tik pranešė, kad į ligoninę paguldyti 32 kariškiai. Anot generalinio štabo atstovo, katastrofos priežastys bus paskelbtos po to, kai pavyks iširti sraigtasparnio liekanas. Teigiama, kad sraigtasparnis nukrito netoli Chankalos karinės bazės esančiame minų lauke, todėl sunku prieiti prie sraigtasparnio liekanų. Tuo tarpu likę gyvi rusų kariai teigia, kad sraigtasparnį numušė raketa "Zemė-oras". Beje, Maskvoje jau pasigirdo balsų, kad tas raketas čečėnų kovotojai įsigyja Gruzijoje.

Nuotr. *sunkios Gruzijos prezidento E.Ševardnadzės dienos*

Pusiau bolševikinė

Pasaulio žiniasklaida atkreipė dėmesį, kad didieji Rusijos laikraščiai nepaminėjo 1991 m. komunistinio rugpjūčio pučo Maskvoje metinių. Pernai, praėjus dešimčiai metų nuo pučo, Rusijos prezidentas V.Putinas demonstratyviai net neužsiminė, kad buvo toks įvykis naujausioje Rusijos istorijoje. Tai rodo, kad dabartinė Rusijos valdžia, anot žinomo rašytojo V.Aksionovo, tebėra pusiau bolševikinė. Paradoksalu, bet tai rodo faktai. Lenino paminklai kaip buvo, taip ir išliko miestų ir miestelių aikštėse, o bolševikų vadų vardais pavadintų sričių pavadinimai taip pat liko nepakeisti. Iki šiol tebėra Leningrado, Sverdlovsko, Kirovo, pagaliau – Kaliningrado sritys. Tai rodo, kaip sakė rašytojas V.Aksionovas, jog po SSRS žlugimo santvarka Rusijoje išliko pusiau bolševikinė.

Trimituojant apie tariamus ekonomikos laimėjimus stengiamasi nutylėti, kad ekonominis pakilimas jeigu ir yra, tai tik žaliavų dėka. Pirmiausia – naftos ir dujų eksporto. Praktiškai jokia kita produkcija neeksportuojama. Žinoma, išskyrus ginklus. Štai keletas skaičių, kuriuos šiomis dienomis paskelbė Maskvos laikraščiai "Novyje Izvestija" ir "Rosijjskije vesti": UNESCO duomenimis, gyvenimo lygio koeficientas Rusijoje tėra 1,4 balo (pagal penkių balų sistemą). Netgi tokiose nuskurdusiose valstybėse kaip Haitis, Birma ir Somalis gyvenimo lygio balas yra 1,6.

Šiuo metu Rusijoje gyvena 144 milijonai žmonių. Vien pernai dėl didžiulio gimstamumo ir vidutinės gy-

venimo trukmės mažėjimo, emigracijos Rusijos gyventojų skaičius sumažėjo 781,8 tūkst. žmonių. Nuostoliai, kuriuos patiria Rusija nuo vadinamojo protų nutekėjimo į Vakarus, jau siekia milžinišką sumą – 600 milijardų dolerių. Daugiausia bėga į užsienį dėl labai mažo darbo užmokesčio. Pavyzdžiui, vidurinės mokyklos mokytojo atlyginimas tėra 79-96 doleriai per mėnesį, gydytojo – 63 doleriai. Tiesa, kaip pažymi laikraštis "Komsomolskaja pravda", privačios venerinių ligų klinikos gydytojui mokama net 1111 dolerių, o masažo salono masažistei – 429 doleriai.

Grįžtant prie 1991 m. rugpjūčio pučo, galima ir reikia pacituoti daugelio Rusijos Valstybės Dūmos deputatų pasisakymus vertinant šį įvykį. Štai populiariausi: "viską organizavo B.Jelcinas, M.Gorbačioviui padedant", "Vakarų specialiųjų tarnybų darbas", "tai buvo baigiamoji Sovietų sąjungos sunaikinimo operacija, o jai vadovavo Baltieji rūmai Vašingtone". Na, o Rusijos komunistų partijos vadovas Genadijus Ziuganovas 1991 m. rugpjūčio 19-ąją pavadino tragiškiausia šalies istorijos diena. Pasak G.Ziuganovo, šitą didžiulę provokaciją surengė buvęs SSRS prezidentas M.Gorbačiovas ir SSKP Centro komiteto sekretorius, vadinamas "pertvarkos tėvu", A.Jakovlevas. Rusijos komunistų vadas juos pavadino žmonėmis, išdavusiais partiją ir valstybę. G.Ziuganovas dar pareiškė, jog situacija vėl pasikeis į gerąją pusę, kai bus sukurta Rusijos, Baltarusijos ir Ukrainos sąjunga.

Į senas sovietines vėžes

Niekas tiksliai nežino, kiek lėšų skyrė Sovietų sąjunga ginklavimuisi. Kai kurių ekonomistų nuomone, tam buvo skiriama mažiausiai pusė SSRS biudžeto. Atėjus į valdžią prezidentui V.Putinui, militarizmo tvakas vėl apėmė Rusiją. Šiomis dienomis Rusijos kariniai veikėjai pažėrė visą seriją grėsmingų pareiškimų pasinaudodami vykusia aviacijos švente, skirta karinių oro pajėgų 90-osioms metinėms. Rusijos gynybos ministras S.Ivanovas pareiškė, kad jau 2006-2007 metais karinės oro pajėgos bus apginkluotos penktosios kartos fronto aviacijos lėktuvais. Bus patobulinta 20-25 proc. aviacijos technikos ir t.t. Dar grėsmingiau kalbėjo Rusijos karinių oro pajėgų vyriausiasis vadas generolas V.Michailovas. Jis gyrėsi, kad Rusijos karinė aviacija pasirėngusi vykdyti kovines užduotis bet kokios pasaulio šalies teritorijoje. V.Michailovas vėl pagrasi-no Gruzijai pareiškdamas, kad karinė aviacija visiškai pasirėngusi dalyvauti okupacijoje prieš čečėnų "tero-

ristus" Gruzijos teritorijoje, Pankisio tarpukalnėje. Tiesa, po tokių karinių pareiškimų jau kitą dieną "galingiausios pasaulyje" oro pajėgos gavo skaudų smūgį patyrus katastrofą didžiausiam pasaulyje transporto sraigtasparniui MI-26. Beveik neabejojama, kad jį numušė raketa čečėnų kovotojai, nors oficialūs armijos atstovai kažką nerišliai kalba apie variklio gedimą. Galutiniais duomenimis, sraigtasparniu skrido 147 kariškiai. Iš jų 114 žuvo, 27 sužeisti ir išgabenti į Rostovo prie Dono karo ligoninę. Gynybos ministras S.Ivanovas atvykęs į katastrofos vietą skubiai sušaukė okupacinės armijos Čečėnijoje vadovybės pasitarimą ir "laikinais" nušalino nuo pareigų aviacijos vadą Čečėnijoje. Taip pat uždraudė sraigtasparniui MI-26, skrydžius. Kariniai apžvalgininkai pažymi, jog didžiulis ir nepaslankus sraigtasparnis MR-26, tarp kariškių vadinamas "skraidančiąja karve", yra puikus taikinyš čečėnų kovotojams.

Jonas BALNIKAS



Arimantas DRAGŪNEVIČIUS

Kodėl reikalingas Okupacijos muziejus

Iki šiol neturime muziejaus, kuriame valstybės mastu būtų liudijami Lietuvos okupacijos padariniai, mūsų neaktas, kovos su okupantais ir siekiai atkurti valstybingumą. Panašūs muziejai įkurti kaimyninėse šalyse, patyrusiose okupantų jungą. Puikus Okupacijos muziejus vietoj buvusio Raudonųjų šaulių muziejaus veikia Latvijos sostinėje Rygoje.

Lietuvos genocido aukų muziejus Vilniuje įsteigtas Lietuvos Respublikos kultūros ir švietimo ministro bei Politinių kalinių ir tremtinių sąjungos prezidento 1992 m. spalio 14 d. įsakymu Nr. 1230/236. Šis muziejus užima dalį buvusio KGB rūmų. Jame lankytojai mato dalį kalėjimo, kuriame buvo kankinami ir žudomi laisvės kovų dalyviai, veikia nedidelė paroda "Smurto kronika". Tačiau šiame muziejuje nerodoma okupacijos visuma, nes jis liudija KGB represinių struktūrų veiklą Lietuvoje.

Paspriešinimą okupaciniams režimams ir trėmimus vaizdžiai pateikia apie 20 regioninių muziejų įvairiuose Lietuvos miestuose. Jie daugiausia skirti atskiroms partizanų apygardoms, pvz., Tauro apygardai Marijampolėje, Vyties – Panevėžyje, Vytauto – Utenoje ir t.t. Mūsų visų garbės reikalas išsamiai parodyti tautos pasipriešinimą okupantams, išskirti jo reikšmę ir įtaką tolimesniam Lietuvos valstybės atkūrimui 1990 m. ir naujam pripažinimui po 1991 m. įvykių.

Okupacijos muziejaus steigimo prielaidos

1938–1991 metų laikotarpis Lietuvos istoriografijoje dar laukia kompleksinio įvertinimo. Parodose pateikiama medžiaga jau nebetenkina Lietuvos valstybės statuso ir visuomenės lūkesčių, nes neaktas ir pradimai, be atminimo, deramo pagerbimo ir įamžinimo, dar turi telkti ryžtūi kurti ir stiprinti valstybę. Mokslo tiriamosios įstaigos ir muziejai minimą laikotarpį dėl jo sudėtingumo aptaria epizodiškai, pagrindinį dėmesį skirdami trėmimams, visuotiniam ginkluotajam pasipriešinimui ir gyventojų naikinimui. Iki šiol nutylima

tikroji teisinė ir faktinė okupuotos Lietuvos politinė padėtis, okupantų vykdyta tautos skaldymo ir pažeminimo politika, rusifikacija. Visuomeniškai iškreiptai arba su nutylėjimais pateikiami Lietuvos Respublikos 1918–1940 m. laimėjimai, jie nelyginami su kaimynų rodikliais. Atskiri trūkumai ir klaidos maksimizuojami, tuo menkinant pasiekimus ir turėtą suverenitetą. Lietuvos žemės ūkio, ekonomikos, švietimo, kultūros, net architektūros pasiekimai beveik nežinomi. Dėl to dažnai nesuvokiamas nepriklausomybės metais pasiektas pilietiškumo lygmuo ir tautos dvasinė stiprybė. 1941 m. birželio sukilimo reikšmė menkinama dėl iškreiptos žydų genocido sampratos, dažniausiai remiantis tik užsienio informacijomis, o ne mokslinių tyrimų duomenimis. Dar nepakankamai pažįstami lietuvių pabėgėlių į Vakarus kelių keliai, išėvijos indėlis į Lietuvos kultūrą ir siekiai išlaikyti Lietuvos valstybės suverenitetą pasaulio valstybių atmintyje. Būtina visiems laikams atsisakyti okupantų bruktos iškreiptos tautos sampratos, t.y. tautos tėvynėje ir išėvių. Okupantų buvo pripažįstama tik "tarybinė liaudis", o atmetama, žeminama ir pajuokiama priversitinai išvykusi ar išstremta tautos dalis. Okupacijos sąlygomis buvo nutylimas Lietuvos santykis su valstybėmis - Antrojo pasaulinio karo dalyvėmis, Lietuvos okupacijos nepripažinimo politika Vakarų šalyse. Daugiau reikėtų kalbėti apie tautinės ir pilietinės savimonės, kurios nepavyko visiškai sunaikinti, vaidmenį įtakojant sovietinį industrializacijos ir urbanizacijos procesą ir stabdant kolonizaciją iš Rytų. Po ginkluotojo pasipriešinimo okupantams kelis dešimtmečius trukęs ekonominis ir kultūrinis pasipriešinimas neapsiribojo vien pogrindžio spauda ir "Katalikų Bažnyčios Kronika", todėl turi būti deramai atskleistas. Demografinis tautos medis okupacijos metais iš eglutės virto berželiu. Dešimčių tūkstančių žūtis ir šimtų tūkstančių Lietuvos gyventojų tremtis į Rusijos gilumą vis dar tebelieka gili žaizda tautos ir valstybės kūne.

Kodėl siūloma muziejų steigti Kaune

Okupacijų metais Kaunas, kaip buvusi laikinoji Lietuvos valstybės sostinė, XX a. trečiajame–ketvirtajame dešimtmečiuose pražydęs europinio lygio miestas kultūros žiedais, nukentėjo bene daugiausiai. Jame nugriauti visi nepriklausomybės simboliai ir paminklai: Nežinomojo kareivio kapas, Laisvės ir Nepriklausomybės paminklai, išniekinta ir paversta fabriku visuomenės lėšomis pastatyta Prisikėlimo bažnyčia. 1960 m. sunaikintos centrinės miesto kapinės. Jose jau anksčiau išniekinti nepriklausomybės kovose žuvusių karių kapai. Susprogdinti paminklas "Žuvome už Tėvynę", Dariaus ir Girėno mauzoliejus ir kiti. Nei vienas iš sovietų okupuotų miestų nėra patyręs tokio masto vandalizmo. Jau pirmosios okupacijos dienomis ir mėnesiais buvo fiziškai sudorota su suverenios valstybės vadovybe ir valdymo struktūromis, prasidėjo politinis teroras. Kaunas okupacijos metais buvo visais būdais spaudžiamas, tačiau jame gaiviai reiškėsi patriotinė dvasia. 1941 m. birželio sukilimas nors trumpam atkūrė nepriklausomybę, kurią sutrypė naujas – fašistinis okupantas. 1956 m. – demonstracija, palaikanti Vengrijos sukilimą, 1972 m. gegužės mėn. – demonstracijos po Romo Kalantos aukos. Pagaliau Kaune pagrįsta 10-ies Lietuvos ekonominių regionų steigimo būtinybė, kurios dėka buvo gerokai pristabdyta sovietų kolonizavimo politika aštuntajame ir devintajame dešimtmečiuose. Kaunas gali didžiuotis didžiausia pogrindžio spaus-tuve Neries šlaite. Visi šie ir daug kitų kovos prieš okupacinį režimą faktų turi būti suprantamai pateikti visuomeniškai, jie privalo auklėti jaunimą, priminti vyresniesiems, supažindinti Lietuvos svečius.

Iš praeties turime semtis stiprybės ateities darbams.

Nevysta atminimo gėlės

Utenos rajono Kuktiškių parapijai priklausančioje Molėtų rajono Suginčių seniūnijos teritorijoje, šalia miško, pastatytas paminklas Vytauto apygardos partizanams. Jie žuvo 1951 m. gruodžio 22 dieną. Tai - Juozas Kemeklis-Granitas, Šiaurės Rytų Lietuvos partizanų štabo viršininkas Julius Čipinis-Garsas, kuopos vadas Jurgis Grauzinis-Liepa, Julius Jakutis-Slapukas, Romas Laurinavičius-Daumantas, Vanda Laurinavičiūtė-Žalgirė.

Paminklą, dalyvaujant Molėtų rajono Suginčių bažnyčios kunigui, pažįsta-

miems ir artimiesiems, kovų bendražygiams, pašventino Kuktiškių bažnyčios kunigas monsinjoras Juozas Čeberickas. Kalbėjo Vytauto apygardos vadas Bronius Zabulis, Seimo narys Antanas Stasiškis, Petras Kemeklis, žuvusio partizano brolis.

Žuvusieji buvo pagerbti salietų salvėmis, tylos minute, dainavo tremtinių choras (vad. A.Dzūkas). Amžina šlovė žuvusiems už Lietuvos laisvę.

Vytauto apygardos partizanų taryba

Nuotr. prie paminklo artimieji ir svečiai



Neužmirštieji

Gražus saulėtas liepos 27-osios, šeštadienio, rytas. Būrelis vyrų ir moterų – buvusių politinių kalinių ir tremtinių, taip pat kelios jaunos mergaitės jau 8 val. nekantariai laukė autobuso. "Apsiginklavę" darbo įrankiais išvyko tvarkyti žuvusiems partizanams pastatytą paminklą.

Pirmasis sustojimas – Raižupyje. Čia stovi paminklas Geležinio Vilko rinktinės žuvusiems partizanams: J.Stakaičiui-Liūtui, J.Popierai-Šalmui, V.Lelešiui-Jovarui, K.Mykolaičiui-Lakūnui, V.Mykolaičiui-Aidui ir V.Bridžiui-Žaibui. Jie visi po kelių valandų nelygios kovos 1947 m. liepos 30 d. žuvo didvyriška mirtimi.

Susimąstę talkininkai plovė žolę, apkarpė gyvatvorę, ravėjo, puošė gėlėmis... Baigus darbus žuvusiųjų atminimas pagerbtas tylos minute, sukalbėta malda.

Talkininkai vyksta toliau. Autobusiukas šokinėja menkai prižiūrimais kaimų keliais ir atveža į Mikoliškio kaimą prie, kaip pasakojama, dar Napoleone pastatytos koplytėlės žuvusiems prancūzų kariams. Čia palaidoti 24 partizanai. Padirbėjom labai daug: nušienavom žolę aplink metaline tvorele aptvertą aikštelę, išravėjom, išgrėbstėm, iš spalvotų akmenukų išdėstėm Gedimino stulpus, išvalėm ir papuo-

šėm koplytėlės vidų. Ant šio paminklo surašyta tik 17 pavardžių, kiti – neatpažinti. Greta paminklo – koplytstulpis, pastatytas Geležinio Vilko rinktinės partizanams Juozui Brūzgai ir Vincui Kučinskui. Pažymėtina, kad čia dar 1989 metais vykdavo pirmieji susibūrimai, o partizanai buvo laidojami iš aplinkinių vietovių, prieš tai kruopščiai sustačius apsaugą.

Kitas objektas – netoli Gudelių esantis Mikonių kaimas, kur buvusioje Vinco Stadalio sodyboje stovi gražus aukštas metalinis kryžius ir paminklas. Šioje sodyboje 1952 m. gruodžio 12 d. dviejų išdavikų išduoti žuvo keturi partizanai, kurių pavardės iškalto ant paminklo. Tai – Leonas Kazlauskas-Bijūnas, Petras Kučinskas-Tyla, Vytautas Stakaitis-Ridas ir Juozas Vitkauskas. Prisiminimais pasidalijo sodybos šeiminko sūnus Vincas Stadalius. Jo tėvas buvo sušaudytas Archangelsko lagery.

Buvo aplankytas ir Daukšiuose stovintis paminklas. Jis buvo nuverstas į griovį, tačiau atkūrus Nepriklausomybę pirmasis Lietuvoje atstatytas ir pašventintas. Skardupių klebonijoje buvo įsikūręs Tauro apygardos štabas. Ir čia uoliai įsitraukė į darbą.

Tačiau sutvarkytos dar ne visos aukų atminimo vietos.

Juozas BELICKAS



Doc. Kazys STRAZDAS

Kuopos vadas Nikodemus Liškauskas-Beržas

*Pabaiga.
Pradžia Nr. 33*

1945 06 26 vakare NKGB užverbuota A. Bagdono-Arelis ryšininkė, slapyvardžiu Danilevičiūtė, pranešė okupantams, kad 53 žmonių dalinys apsistojo miško pakraščio damboje ties Trakinių ir Maskoliškių kaimais, o anksčiau rytą auštant vieno 137 NKVD bataliono pajėgomis buvo įvykdyta karinė operacija. Jos metu apsuptas A. Bagdono dalinys iš trijų pusių: Desiukiškio, Antanavos ir Mokylių. Per kautynes N. Liškauskas-Beržas ir M. Žukausko-Meškos-Bebro vadovaujami padaliniai pasuko Antanavos kryptimi ir atsisaukdami pasitraukė nesunaikinti, o tie, kurie traukėsi Maskoliškių kryptimi, beveik visi žuvo. Iš viso šiose kautynėse žuvo 36 partizanai. Tarp jų ir pats dalinio vadas pusk. A. Bagdonas-Arelis ir du jo broliai Rapolas ir Povilas. Į nukautųjų sąrašą neatpažinus pateko ir N. Liškauskas-Beržas bei M. Žukauskas-Meška-Bebras. Kautynių dienos vakare Beržas ir Meška su keliais partizanais buvo atėję į mano tėvo sodybą ir visi buvo sveiki, tik vieno mano pusbrolio antrojo padalinio vado M. Žukausko-Meškos buvo peršauta šlaunis. M. Žukauską paliko gydytis.

1945 m. pavasarį paskelbus amnestiją, tų pačių metų rugsėjo mėnesį kai kurie N. Liškauskas-Beržo būrio partizanai su padirbtais dokumentais apsigyveno Utenoje, Šilutėje ir kitur, tačiau 1946 m. balandžio mėn. Beržo būrį vėl sudarė viena kuopa – 30 partizanų.

1945 m. gruodžio 1 d. Didžiosios Kovos apygardos (DKA) Žalio Velnio vado įsakymu Nr. 1/19 Balninkiečių laisvės rinktinės pagrindu buvo įkurta DKA B rinktinė. Jos vadu buvo paskirtas pusk. A. Morkūnas-Plienys, o štabo virš. – J. Šibaila-Diedukas. Iš pradžių rinktinę sudarė trys, vėliau – penki batalionai. Manoma, kad N. Liškauskas-Beržo būrys pateko į B rinktinės 3-įjį batalioną, nes jis veikė Balninkų, Kurklių ir Želvos valsč., o jam vadovavo iš Žemaitkiemio valsč., Vederų k., kilęs pusk. Kazimieras Puodžiūnas-Titnagas.

N. Liškauskas-Beržo būrys partizanų skaičiumi dažnai prilygdavo kuopai, bet kada jį paskyrė kuopos vadu – žinių nerasta. Manoma, kad 1946 m., nes 1947 m. sausio

mėn. jis jau minimas kaip kuopos vadas.

1947 m. sausio 26 d. naktį DKA B rinktinės kuopos vadas pusk. N. Liškauskas-Beržas ir trys jo palydos vyrai buvo atvykę į Žemaitkiemio valsč., Rundžių k., pas siuvėją M. Vijūnaitę pasiimti drabužių, bet šie dar buvo ne-



N. Liškauskas dukros – Elvyra ir Julė

baigti. Jie užėjo pavalgyti pas V. Morkūniene. Naktį buvo Luciūnų k. pas apylinkės pirmininką Joną Sližį, kurio sodyboje slapstėsi okupantų persekiojama Dragaudžių k. gyventoja Verutė Leitaitė. Ji pasakojo, kad partizanai buvo linksmi ir šnekūs. Pavalgę ir pasisvečiavę išėjo. Paryčiais jie vėl grįžo į Rundžių k. ir apsistojo A. Stričkos klotime. Rytė vyko partizanų „medžioklė“. Kareivis prie kareivio kartu su stribais ir šunimis išsirikiavę eilėje ėjo per miškus ir kaimus ieškodami laisvės kovotojų. A. Strička pasakojo, kad klotime šunys aptiko partizanus ir pradėjo loti. Greitai klotimas buvo apsuptas. Okupantai norėjo suimti partizanus gyvus – pasiuntė A. Stričką pranešti, kad pasiduotų gyvi, o jeigu nesutiks – liepė padegti klotimą. Partizanai sužinoję prieš reikalavimus nutarė geriau mirti negu priešui vergauti ir prigrasino A. Stričką, kad nebandytų padegti klotimo. Apie pasirinktą kuopos vado Beržo kovos taktiką galima spręsti iš kautynių eigos. Jis pats kartu su V. Raugalu-Žilvičiu ir Z. Žukausku-Plaktuku išsiveržė per klotimo duris ir nukreipė į save visą priešų dėmesį bei ugnį. B. Miškiniai-Kardui įsakė šiek tiek palaukti ir įsitikinus, kad visas priešų dėmesys sutelktas į šią trijulę, išsiveržti per klotimo šoną, toliau nuo jo atsiplėšti, užimti saugią poziciją

ir ugnimi dengiant kovos draugus sudaryti palankesnes sąlygas jiems trauktis iš apsupties. Apie tokią kovos eigą pasakojo kovą mačiusi Rundžių k. gyventoja V. Morkūniene.

Grįžus A. Stričkai pranešti atsakymo, trys partizanai išsiveržė per klotimo duris ir užvirė žūtbutinė kova. Po kurio laiko per klotimo šoną išsiveržė Bronius Miškinis-Kardas, (g. 1926 m. Kališkių k., Kurklių valsč.). Jam pavyko toliau atsiplėšti nuo klotimo, bet buvo nušautas dar nespėjęs užimti kovos pozicijos. Netekus priedangos, trise kovojo prieš šimtus kartų gausnes priešų pajėgas – tokiose „medžioklėse“ dalyvaudavo apie 500 ir daugiau karių. Pirmieji iš trijų kovos lauke krito Vladas Raugas-Žilvitis (g. 1925 m. Martonių k., Žemaitkiemio valsč.), kuopos vadas Nikodemus Liškauskas-Beržas. Likęs vienas Zigmąs Žukauskas-Plaktukas (g. 1922 05 02 Sargūnų k., Kurklių valsč.) gynėsi iki paskutinio šovinio, o paskutiniu metu pats nusišovė. Apie jų žūtį archyvineje medžiagoje rašoma, kad jie žuvo 1947 m. sausio 27 d. karinės čekistų operacijos metu. Jų kūnai buvo išniekinti Vidiškiuose, aikštėje prie bažnyčios. Visi buvo nuauti, geresni drabužiai paimti, o N. Liškauskui-Beržui nukirstas rankos pirštas, ant kurio buvo vestuvinis žiedas.

Žuvus N. Liškauskui-Beržui, 1948 m. pavasarį ištremtas į Norilską Nikodemo patėvis Razmaratas. 1956 m. po ilgai trukusio slapstymosi grįžo į namus Nikodemo žmona Stasė Liškauskienė su dviem dukromis bei Nikodemo brolis Alfonsas ir gyveno juose iki mirties. Stasė Liškauskienė mirė 1999 01 29, palaidota Balninkų kapinėse.

1989 m. žlungant okupacijai jų palaikai perkelti į Ukmergės Dukstinos kapines ir ten pastatytas paminklas žuvusiems už tėvynę 1944-1955 m. Dviem iš jų: N. Liškauskui-Beržui ir Z. Žukausku-Plaktukui, po mirties suteiktas kario savanorio statusas. Priešas sušaudė partizanų kūnus, bet sušaudyti jų siekių, vilčių, tikėjimo laisvos Lietuvos ateitimi nepajėgė. Partizanų pasėta nepriklausomybės sėkla 1989 m. pažadino Sąjūdį, pastarasis – tautą ir 1990 m. kovo 11 d. atkurta Lietuvos Nepriklausomybė. Tai didžiausias jų nuopelnų įvertinimas.

Antrasis pasaulinis karas. Pirmos minutės

Leitenanto Gustavo NARUŠIO prisiminimai

Kai į Lietuvą įžengė bolševikai, atsirado nauja valdžia, o Lietuvos kariuomenė buvo pavadinta Liaudies kariuomene. Buvo gautas įsakymas nuimti Lietuvos kariuomenės ženklus, lyg jie būtų simbolizavę ką nors negarbinga. Prie dalinių vadų buvo paskirti komisarai.

Mūsų artilerijos grupės vadas gavo beraštį komisarą. Tada stovėjome Seredžiuje. Kariai suprato – atėjo tėvynei sunkus metas. Kariuomenę valdė sovietai, o tariamoji mūsų valdžia tik vykdė įsakymus. Seredžius buvo strateginė vieta, tad visą įgulą perkėlė į Pabradę. Pulkas pavadintas 616 artilerijos pulku.

1941-ųjų įvykiai mus užklupo Varėnos poligone. Pulko vado pareigas tuo metu ėjo rusas majoras Steponenko. Rytą karininkai ir puskarininkai buvo pakviesti į pasitarimą ir jiems buvo pranešta, kad vyks pratybos – teks vyksti išvalgyti vietovių. Buvo šaukiami pavardėmis, skirstė pareigas, liepė pasiimti žiūronus ir žemėlapius. Kariniu požiūriu tai atrodė normalu. Susodino visus į sunkvežimius ir kolona pajudėjo. Vežė lietuviai vairuotojai. Tą pačią dieną sužinojome apie tragediją, ją papasakojo sugrįžę vairuotojai.

Kariškius nuvežė į miškus už Varėnos, visus išrikiavo ir tuo pat metu juos apsupo bolševikų karinis dalinys. Nuginklavę visus suėmė, nuplėšė karinius ženklus ir išvežė į Varėnos geležinkelio stotį. Susodinę į iš anksto paruoštus vagonus išvežė. Nežinau, ar kas išliko gyvas. Mūsų pulkas gal už savaitės gavo įsakymą žygiuoti Vilniaus link. Dalinyje liko tik trys karininkai – aš, ltn. Saudargas ir jaun. ltn. Čyvas. Po kurio laiko radistai slapta pasiklausę sužinojo, kad prasidėjo karas. Pulkininkas Škirpa iš Berlyno pranešė apie Lietuvos nepriklausomybę. Tada prie manęs priėjo jaun. ltn. Čyvas ir sako: „Jei pasieksime Naująją Vilnią, tai atsipalaiduoti mums nepavyks“. Tai pastebėjęs politrukas tuoj pat prisistatė ir paklausė, apie ką kalbamės. Liečiau jam pakelti rankas aukštyn, bet jis bandė mane nuginkluoti. Tada jį peršoviau. Mus nušauti

bandė kitas politrukas. Šovė į mane ir Čyva. Abu sužeidė. Kad būčiau mažesnis taikiny, priklausiau. Tada politrukas pagalvojo, jog mane nušovė, ir pasileido bėgti. Mano kulka buvo greitesnė už politruką...

Sovietų kariams buvo duota nemažai šovinių. Mūsų kariškiai jų pasiėmė tiek, kiek reikėjo, ir suėmė sovietų kareivius. Prie manęs priėjo viršila Kuras ir pranešė, kad atžygiuoja pėstininkų dalinys. Jis išrikiavo sovietų karininkus ir liepė pakelti aukštyn rankas. Tačiau jie į tai nekreipė dėmesio, vienas net bandė pasišalinti. Jį nušoviau ir tada visi kariai pakėlė rankas. Keista, bet azijiečiai, kitų tautybių kariškiai savo vadų nepuolė gelbėti. Buvo čia ir lietuvių dalinys. Visiems pranešiau, kad prasidėjo karas su Vokietija, ir nukreipiau juos Varėnos link. Suimtieji bolševikai klausė: „Ar mus sušaudysite?“ Atsakiau, kad karo belaisvių nešaudome. Jie buvo perduoti vokiečių kariuomenei.

Šiomis eilutėmis norėjau papasakoti, kaip prieš okupantų kariuomenę sukilo Lietuvos kariuomenės daliniai. Apie jų dalyvavimą kovoje su bolševikais „patriotinė“ spauda nieko nerašo. Nežinau ir apie tai, kaip iš tų pačių karių susiorganizavo savisaugos batalionai. Tiesiog vengiama tai pripažinti arba skleidžiama melaginga informacija.

P.S. Gustavas Narušis šį pasaulį paliko 2001 metų birželio 1 d. Atsisveikindamas su Nepriklausomos Lietuvos artilerijos karininku leitenantu G. Narušiu jo bendražygis puskarininkis Vytautas MAČYS, gyvenantis Australijoje, prie kapo duobės tarė šiuos žodžius:

„Mirtis iš manęs atėmė draugą. Mus siejo daug bendra: abu tarnavome savisaugos batalionuose, dažnai pasiguosdavome ir klausdavome savęs - kur dingo tie 25 savisaugos batalionai, kur tų apsišaukėlių sąžinė, kurie pasisavino kario vardą, ir jokiam minėjime - nė žodžio apie keturių metų mūsų kovas su raudonoju okupantu ar lenkų gaujomis?.. Tavo nuopelnai tėvynei bus įvertinti.“



Pagerbtas kunigo atminimas

Rugpjūčio 17 dieną Kau-
ne susirinko žmonių iš visos
Lietuvos: Marijampolės, Aly-
taus, Klaipėdos, Panevėžio,
Kauno, pagerbti kunigo
Pranciškaus Šliumpo atmini-

mo. Šis kunigas tremtyje iš-
buvo apie pustrėčių metų. Jis
krikštijo mūsų vaikus, lankė
ligonius, laikė šv. Mišias, ug-
dė mus ir gydė mūsų nuvar-
gintas sielas.



Panemunėje, prie bažnyčios, susirinkusieji pagerbti kuni-
go atminimo



Kunigas Pranciškus
Šliumpas

Kviečiame į Tomsko lietuvačių studentijos susitikimą

Rugsėjo 28 d. 11 val. kviečiame
buvusius įvairiausių Tomsko ben-
drujų, profesinių, vidurinių, aukš-
tųjų ir kitokių mokyklų mokslei-
vius, studentus, dėstytojus, aspiran-
tus, įsigijusius diplomus ir negavu-
sius jų, bet pradėjusius siekti spe-
cialybės Sibire, į trečiąjį Tomsko lie-
tuvačių studentijos susitikimą, kur-
is įvyks Šiaulių universiteto cent-
riniuose rūmuose (buvusiuose Inži-
nierių namuose), Baltojoje salėje.

Ketiname mūsų "studentišką
broliją" praplėsti, todėl kviečiame
dalyvauti ir kitų Sibiro miestų: Ir-
kutsko, Krasnojarsko, Barnaulo ir
kt., absolventus. Tą bus žmonių,
kurie neturi savo Alma Mater Lie-
tuvoje, šventė. Šventės metu prisim-
insime studijų laikus, mokytojų ir
draugų vardus. Savo jaunystės pri-
siminimus užfiksuosime mūsų ben-
droje knygoje. Šiaulių universitetas
maloniai sutiko mus priimti. Pažai-
sime kėgliais, pabendrausime prie
kavos puodelio. Pakviesime į susi-
tikimą studentus. Atsivežkite savo
pomėgio eksponatų, dainų, pieši-
nių, knygų, eilių ir t.t. Jei norėtumė-
te susitikti ar supažindinti kitus su
Jums žinomu įdomiu žmogumi,
praneškite iš anksto savo pageida-
vimus.

Norėčiau priminti, kad praėjusį
kartą buvo nutarta: paruošti ir at-
spausdinti knygą apie tremtinių vai-
kus, siekčius mokslo Tomsko ir ki-
tuose miestuose. Norinčius labai
prašome atsivežti informacijos ir
nuotraukų apie save.

Informacija Šiauliuose tel. (8-
41) 390115 arba mob. (8-612)
62837. Laiškus siųsti Romualdai
BALTUČIUI, Rasos 22-49, Šiauliai.

Panemunės bažnyčioje už
jį aukotos šv. Mišios, po jų
tremtinių būrys susirinko Pa-
nemunės kapinėse prie kuni-
go kapo – sutvarkė jį, padėjo
gėlių, sugiedojo Tautiška
giesmę. Vėliau visi rinkosi
salėje, dalijosi mintimis apie
gyvenimą tremtyje.

Zenonas ŠIAUČIULIS
Nuotr. iš asmeninio archyvo

ILSĖKITĖS RAMYBĖJE

Steponas Kačiušis 1926-2002

Gimė Kartupių k., Eržvilko valsč. Buvo partizanų
ryšininkas. 1951 m. suimtas, nuteistas 25 m. griež-
tojo režimo lagerio ir 5 m. tremties. Kalėjo Vorkutos
40-oje šachtoje. Grįžęs į Lietuvą apsigyveno Taura-
gėje, sukūrė šeimą, dirbo Kelių valdyboje. Buvo ak-
tyvus LPKTS Tauragės sk. narys.

Palaidotas Tauragės kapinėse.
Nuoširdžiai užjaučiame žmoną, vaikus ir jų šei-
mas.



LPKTS Tauragės skyrius

Emilija Jarienė 1918-2002

Gimė Radviliškio raj., Šniuraičių k. Ištremta
1951 10 02 su vyru ir 2 dukrelėmis į Krasnojarsko
kr., Kazačinsko raj. Grįžo į Lietuvą 1958 m., ap-
sigyveno su šeima tėviškėje. Sulaukė sūnaus.
Palaidota Šniuraičių kapinėse šalia vyro ir sūnaus.
Užjaučiame dukras ir artimuosius.

LPKTS Radviliškio skyrius



Juozas Ardzijauskas 1929-2002

Gimė Marijampolės apskr., Kazlų k. Už mokslei-
viškų eilių rankraštinis rinkinėlius "Žydint obelims" ir
"Aš mačiau, kaip verkė žemė" 1948 m. nuteistas
10 m. kalėjimo ir 5 m. tremties. Kalėjo Irkutsko sr., Tai-
šeto lageriuose. Lageriuose liko apie 350 paslėptų ei-
lėraščių. Grįžęs į Lietuvą, 1963 m. baigė studijas KPI,
įgijo elektromechaniko specialybę. Dirbo įvairiose Kau-
no įmonėse. Publikuoti eiles pradėjo tik Atgimimo me-
tais. Išleido 3 poezijos rinktines: "Tau, Tėvyne", "Vil-
ties erškėtis", "Vakarės skliaute". Aktyviai dalyvavo Są-
jūdžio, Politinių kalinių ir tremtinių bendrijos, Knygne-
šio draugijos veikloje.

Liūdime netekę mūsų Laisvės šauklio ir užjaučiame žmoną, dukras su
šeimomis ir visus artimuosius.

LPKTB ir LPKTS Kauno skyriai



Jonas Greičius 1912-2002

Gimė Jurbarko raj., Dainių k., ūkininko šeimo-
je. 1950 m. areštuotas. Kalėjo Karagandos sr. lage-
riuose iki 1956 m., vėliau ištremtas į Kazachstaną, Kus-
tanajų. Į Lietuvą grįžo 1958 m., kur gyveno šeima.
Palaidotas Jurbarko kapinėse.
Užjaučiame šeimą ir artimuosius.

LPKTS Jurbarko skyrius



Kazimieras Ravinis 1922-2002

Gimė Grauzinių k., Vilkaviškio apskr., gausio-
je ūkininkų šeimoje. Įsitraukė į partizaninį judėjimą.
1947 m. areštuotas. Kalėjo 5 metus ypatingojo
režimo lageryje Karagandoje. Vėliau tremtyje dirbo
Krasnojarsko kr., Šiaurės Jenisejaus aukso kasyk-
lose. Ten sukūrė šeimą. Į Lietuvą grįžo 1956 m., ap-
sigyveno Laukuvoje.

Palaidotas Laukuvos parapijos kapinėse.
Nuoširdžiai užjaučiame šeimą ir artimuosius.

LPKTS Šilalės skyrius



Anastazija Rukenskienė 1912-2002

Gimė JAV, Čikagoje. 1922 m. su tėvais grįžo
į Lietuvą. Pakruojo raj., Rozalimo valsč., tėvai nusipirko
ūkelį. 1945 m. areštuotas Anastazijos vyras ir netrukus
nužudytas, o ji su 3 mažamečiais vaikais ištremta į Ko-
miją. Ten mirė dukrelė. 1960 m. grįžo į Lietuvą.

Amžinojo poilsio atgulė Kuršėnų naujose ka-
pinėse.

Tebūnie lengva Jai Lietuvos žemelė!

LPKTS Kuršėnų skyrius



Skelbimai

Rugsėjo 24 d. 12 val. Jiezne bus aukojamos šv. Mi-
šios už žuvusius partizanus. Po šv. Mišių šventinsime ka-
pavietę ir žuvusiųjų garbei pasodintus ažuoliukus. Po mi-
nėjimo kviečiame pabendrauti prie arbatos puodelio.

Rugpjūčio 25 d. Palangoje bus šventinama pamink-
linė lenta Kardo rinktinės Narimanto kuopos 1945-
1953 m. žuvusiems partizanams.

11 val. renkamės prie Tremtinių muziejaus, Basa-
navičiaus g. 21,

12 val. šv. Mišios Palangos bažnyčioje,

14 val. šventinimo ceremonija prie Tremtinių kry-
žiaus.

Rugpjūčio 25 d. 11.30 val. Domeikavos Lietuvos
Kankinių bažnyčia kviečia politinius kalinius ir trem-
tinius į atlaidus.

ATSILIEPKITE!

Vartydama susikaupusį laikraščių iškarpų archyvą
tarp kitų radau Romo Sadausko straipsnį "Tas juodas
Genriko šešėlis", publikuotą "Dialoguose" 1992 06
12. Jame rašoma, kaip "Tiesos" atsakingasis redakto-
rius Henrikas Zimanas LSSR švietimo ministrui Kny-
vai 1950 m. vasario mėn. rašte "slaptai" įskundė 7 mo-
kytojus, dirbusius Šakių apskr., Paežerėlių valsč., Kriu-
kų vidurinėje mokykloje, kuri, anot skundo autoriaus,
buvo "užteršta nepatikimais tarybinei santvarkai ele-
mentais" (Sadauskas R., ten pat). Tai buvo mokytojai:
**Jonas Meškevičius-Meškus, Antanas Šnekaitis, Al-
girdas Liškauskas, Jonas Meilutis, Bronius Arštikaitis,
Balys Laukaitis, Stefa Poškevičiūtė.**

Genriko Zimano skundą tikrino jo prieškarinių lai-
kų mokytojų profesinės sąjungos bendražygė Elena
Eidukaitytė, "geležinės rankos ir ne itin aukšto intelekto
dama" (Sadauskas R., ten pat). Jai talkino Šakių apskr.
LLKJS sekretorius Kozirevas, Paežerėlio sekretorius
Anfimovas, buvo remiamasi NKVD dokumentais. Rei-
kia manyti, kad po tokio "patikrinimo" minėti moky-
tojai buvo NKVD "įvertinti".

Mieli mokytojai! Jei esate gyvi, atsiliepkite ir pa-
pasakokite tautai apie savo likimą, o žinantieji pa-
liudykite.

Prof. Ona VOVERIENĖ

Rašykite O.Voverienei, Apkasų 15-47, Vilnius LT-
2042, arba "Tremtinio" redakcijai.